

Bibliotheek
Proefstation
Naaldwijk

A
7
S
73

Proefstation
voor de Groenten- en Fruitteelt
onder glas
te Naaldwijk

Verslag van een studiereis naar Ierland in de
periode van 9-21 mei 1960.

Deelnemers: Dr. D.W. Stolp en Ir. W. van Soest.

1961.

Ir. W. van Soest.

BIBLIOTHEEK
PROEFSTATION VOOR TUINGOUW
ONDER GLAS TE NAALDWIJK

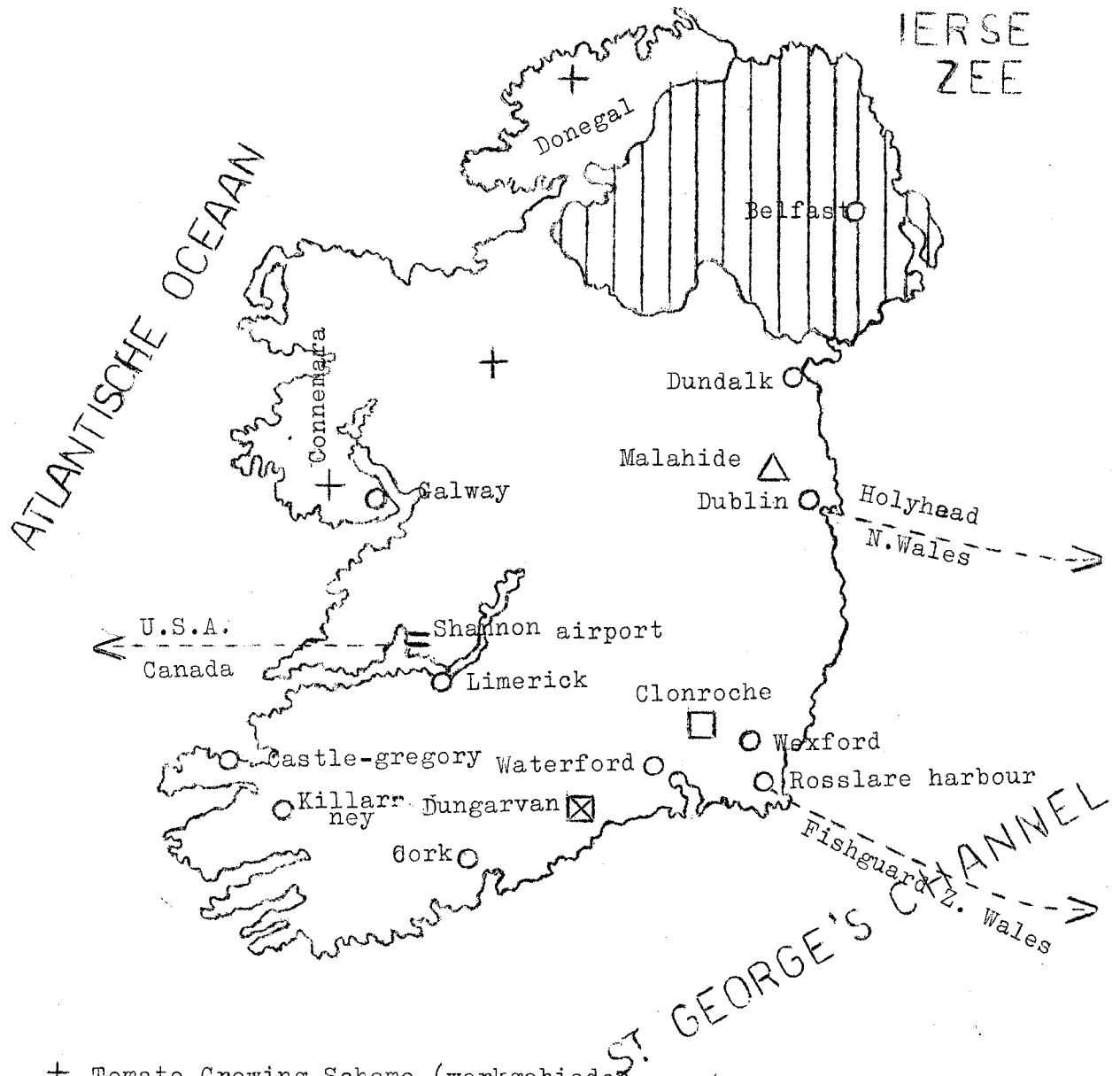
2241938

A
7
S
73

I N H O U D.

	pag.
I Inleiding.	1
I. Algemene gegevens over Ierland.	1
II. De Ierse landbouw.	2
III. De factoren klimaat, bodem en arbeidsvoorziening.	3
IV. De ontwikkeling van de tuinbouw	4
V. De ontwikkeling van de groenteteelt in de open grond.	5
VI. Ontwikkeling van de champignonteelt.	6
VII. De ontwikkeling van de groenteteelt onder glas.	7
VIII. De ontwikkeling van de fruitteelt.	9
IX. De ontwikkeling van de klein fruitteelt.	11
X. Het tuinbouwkundig onderzoek	12
XI. Samenvatting en conclusies.	14
XII. Reisprogramma en overzichtskaart.	16.

I E R L A N D .

- + Tomato Growing Scheme (werkgebieden)
- △ Proefstation: glastuinbouw en vollegrond- groenten- Malahide
- Proefstation: zacht fruit.
- ⊗ Proefstation: hard fruit

Verslag van een studiereis naar Ierland in de periode van 9-21 mei 1960.
Deelnemers: Dr. D.W. Stolp en Ir. W. van Soest.

De ontwikkeling van de tuinbouw in de Republiek Ierland.

Inleiding.

De republiek Ierland (verder Ierland genoemd) is een kleine maar niet onbelangrijke afnemer van enkele onzer tuinbouwprodukten zoals stooktomaten, druiven en peren. Uit informatie ontstond de indruk dat de Ierse regering de tuinbouwproductie in eigen land stimuleerde ten-einde zoveel mogelijk selfsupporting te worden. Met het oog hierop zou de Ierse regering meer aandacht besteden aan de opbouw en uitbouw van het tuinbouwkundig onderzoek en de tuinbouwvoorlichting. Het leek nuttig zich ter plaatse een indruk te vormen van de op gang zijnde ontwikkelingen. Daartoe werd van 9-21 mei 1960 een studiereis naar Ierland gemaakt.

I. ALGEMENE GEGEVENS OVER IERLAND.

De totale oppervlakte van Ierland bestaat 6.800.000 ha (Ned. 3.600.000 ha).

Het aantal inwoners bedraagt slechts $\pm$ 3.000.000, waarvan $\frac{1}{3}$ woonachtig is in de grote steden Dublin, Cork, Limerick, Waterford en Galway.

Ierland is dus wel dun bevolkt. De bevolking van Ierland vertoont weinig groei, ondanks het feit dat het geboortecijfer hoog ligt. De oorzaak moet onder andere gezocht worden in de steeds doorgaande emigratie.

Vooraf uit het arme W. en N.W. deel van Ierland emigreren jaarlijks nog duizenden naar Engeland en de Verenigde Staten. Een groot aantal Ieren werkt ook gedurende een beperkte tijd van het jaar in Engeland als tijdelijke werkkrachten. (suikerbietenseizoen). Het loonniveau ligt in Engeland beduidend hoger dan in Ierland.

De bestaansmogelijkheden waren tot voor kort in hoge mate beperkt tot de landbouw. Ierland is een bij uitstek agrarisch land en de landbouw wordt op extensieve wijze bedreven. Grasland overweegt en dit wordt in hoofdzaak gebruikt voor de vleesproductie van mager rundvlees.

Volgens de statistiek zou nog 45 % van de bevolking zijn bestaan vinden in de landbouw. Van de totale export, die voor 95 % gericht is op Engeland, neemt de landbouw 75 % voor zijn rekening.

Na wereldoorlog II is sprake van een sterke toeneming van het tourisme uit Engeland en de V.S. De industrie heeft in de Republiek Ierland

altijd weinig te betekenen gehad. Een duidelijk kapitaaltekort speelt hierbij een rol. Slechts 15 % van de bevolking vindt daarin zijn bestaan. Thans wendt de Ierse regering pogingen aan om buitenlandse industriën aan te trekken, onder aanbidding van gunstige vestigingsvoorwaarden en belastingfaciliteiten. Deze pogingen worden met succes bekroond. Vooral van Duitse en Amerikaanse zijde bestaat hiervoor belangstelling, terwijl ook enkele Nederlandse industriën (Verolme, Rippen) zich in Ierland vestigden. De nog lage arbeidslonen en de lage sociale lasten zijn in dit opzicht aantrekkelijk. Een ander voordeel is, dat de Republiek Ierland, alhoewel geen deel van het Gemenebest, wel alle preferenties hiervan op de Britse markt geniet. De Ierse regering hoopt op deze wijze meer bestaansmogelijkheden te scheppen, waardoor de "overemigratie" zou kunnen worden tegengegaan en de vicieuze cirkel zou kunnen worden doorbroken. In deze gedachtengang past ook het streven van de Ierse regering om de tuinbouw als een intensieve vorm van landbouw te stimuleren. Meer tuinbouw betekent ook meer werkgelegenheid.

In het algemeen kan wel waargenomen worden dat ook in Ierland, het armste land van N.W. Europa, de economische toestand van het land langzaam maar zeker verbetert. Het nationale inkomen steeg van £ 375.000.000 in 1951 tot £ 477.000.000 in 1957.

II. DE IERSE LANDBOUW.

Het gebruik van de cultuurgrond.

Van de totale oppervlakte van 6.800.000 ha is 5.900.000 ha in gebruik als cultuurgrond. De indeling van de cultuurgronden is als volgt:

	ha	%	Ned. %
grasland	3.300.000	55.9	54.4
akkerbouw	700.000	12.0	43.8
kunstweiden	700.000	12.0	1.7
extens.beweiding	1.200.000	20.1	-

Het grasland overweegt zeer sterk. Niet voor niets spreekt men van het groene eiland. De landbouw draagt gelet op bovenstaande samenstelling een extensief karakter, temeer daar het grasland overwegend benut wordt voor de vleesproduktie. De melkveehouderij speelt een geringere rol. Het belangrijkste Ierse exportprodukt is mager rundvee en -vlees.

Produktiewaarde.

De totale produktiewaarde van de landbouw werd in 1958 geschat op 1.5 miljard gulden. De veehouderij vertegenwoordigt 80 %, de akkerbouw 17 % en de tuinbouw 3 %.

Bedrijfs grootte.

In de 19e eeuw overheerste het grootgrondgebied. Het land werd voor het grootste deel verpacht. Sinds 1870 is via een serie "Land Acts" het land successievelijk in handen gekomen van de pachters. Hierdoor is de structuur van de landbouw sterk veranderd. Het grootgrondgebied bestaat praktisch niet meer. De bedrijven zijn nu overwegend eigendomsbedrijven. De bedrijfs grootte varieert. Het sterkst vertegenwoordigd is het type van 6-12 ha en 12-20 ha. De kleinste bedrijven worden aangetroffen in het westen waar kleine bedrijven, arme venige rotsachtige grond en een extreem regenachtig klimaat samengaan. Grotere vetweidebedrijven op goede grond komen in de graafschappen ten W. van Dublin voor. In het Z.O. deel van Ierland zijn de bedrijven middengroot (12-40 ha).

De gezinsbedrijven overheersen sterk, in enkele gevallen werkt men met betaalde arbeidskrachten.

III. DE FAKTOREN KLIMAAT, BODEM EN ARBEIDSVOORZIENING.

Het klimaat.

Het Ierse klimaat is in ons land berucht om de depressies die daar hun oorsprong vinden. In zijn algemeenheid is het klimaat in Ierland minder gunstig dan in ons land. Ierland heeft een extreem zeeklimaat gekenmerkt door zachte winters, koele zomers en een sterke regenval. De temperatuur in het voorjaar en in het najaar stijgt en daalt heel langzaam. De winters zijn wat zachter en de zomers koeler dan in ons land, de regenval is groter. Ook binnen Ierland zijn de klimatologische verschillen groot. De westkust lijdt onder een sterke regenval, die varieert van 1200-1800 mm per jaar. Het binneland heeft een regenval van 900-1200 mm per jaar.

Het droogste en zonnigste deel van Ierland is het oostelijk deel in het bijzonder rond Dublin. Hier valt minder dan 900 mm regen. Vanzelfsprekend is de relatieve luchtvochtigheid zeer hoog. Deze schommelt meestal tussen 70 % en 90 %. Wat de temperatuur betreft is februari de koudste maand van het jaar met temperaturen tussen 4,4°C en 5,6°C (ned. 2,3°C) in het grootste deel van het land. Iedere winter komt er wel een korte vorstperiode voor, die echter nooit streng is. Met uitzondering van de bergen is sneeuw praktisch niet van betekenis. In het uiterste Z.W. is de plantegroei weelderig dankzij het warme, vochtige klimaat, gunstig beïnvloed door de warme golfstroom. Juli en augustus zijn de warmste maanden met een gemiddelde temperatuur tussen 14,4°C en 15,6°C (Ned. 17,2°C en 16,7°C). De hoeveelheid zonlicht in winter, voorjaar en zomer ligt gemiddeld lager dan in ons land, terwijl het optreden van mist veelvuldiger voorkomt.

Samenvattend kunnen we wel zeggen dat het klimaat voor uitoefening van de tuinbouw minder gunstig is dan in ons land.

De bodem.

Geologisch bezien vinden we in Ierland gesteenten die van oorsprong uiteenlopen van het Cambrium tot het Carboon. Een tweetal ijstijden hebben het land sterk beïnvloed. Van meer recente tijd zijn de uitgebreide veenvormingen vooral in het lage midden van het land. Ook aan de W.kust komt veel venige grond voor. Ruim 1.200.000 ha land zou veenachtig zijn. Het overige deel van Ierland bestaat overwegend uit verweringsgrond. De aard van de grond is sterk afhankelijk van het verweringsmateriaal. De grond varieert van licht tot zwaar, de spreiding is groot. Zeer zware grond komt niet voor. De dikte van de teeltlaag varieert van diepe vruchtbare grond in het O. tot ondiepe onvruchtbare grond in het W. Kalifixatie is geen onbekend begrip. Fosforarm zijn de meeste gronden.

De arbeidsvoorziening.

In Ierland heerst geen arbeidstekort. Integendeel er zijn voldoende arbeidskrachten beschikbaar als men tenminste arbeidslonen wil en kan betalen, die zodanig zijn dat emigratie naar Engeland niet meer aantrekkelijk is. In de agrarische sector bedraagt het minimum loon, £ 5 per week. In de tuinbouwbedrijven wordt echter meer betaald, minimaal £ 6 per week. Rond Dublin worden wel lonen betaald van £ 8 en £ 9 voor vakbekwame tuinarbeiders. Vakkundig personeel is zeer schaars. De arbeidsprestatie ligt lager dan in ons land. De sociale lasten zijn bijzonder laag, in de orde van grootte van f 2.50 per week.

IV. DE ONTWIKKELING VAN DE TUINBOUW.

De Ierse beroepstuinbouw is tot nu toe van betrekkelijk geringe omvang geweest. Men moet hierbij bedenken dat de consumentenkring klein en weinig koopkrachtig is. Grote bevolkingsconcentraties ontbreken en de levensstandaard is betrekkelijk laag. Het binnenlands verbruik is zodoende betrekkelijk gering. Met het oog op deze situatie kan er dus snel sprake zijn van een overproduktie. Weliswaar is de Ierse tuinbouw nog niet geheel selfsupporting, maar sterke uitbreiding van een bepaalde sector zal snel kunnen leiden tot exportnoodzaak. Tot nu toe heeft export van tuinbouwprodukten slechts op beperkte schaal plaats gevonden naar Engeland en N. Ierland. Het betreft hier champignons, zacht fruit en kleine hoeveelheden bloemen en tomaten. Het beleid van de Ierse regering is er op gericht de produktie van fruit, groenten en bloemen te stimuleren waardoor Ierland zoveel mogelijk in eigen behoefte kan voorzien. Voorts biedt uitbreiding van de tuinbouw meer werkgelegenheid en wellicht is

in de toekomst de mogelijkheid van een vergrote export niet uitgesloten, hetgeen een gunstige invloed kan hebben op de handelsbalans. De regering tracht dit beleid te ondersteunen door verscherping van de invoerrestricties. Naast uitbreiding van de gesloten perioden zijn ook de invoerrechten in de vrije perioden verhoogd. Zo is het invoerrecht van tomaten in de periode na 1 juni met ingang van april 1958 verdrievoudigd van f. 0.20 tot f. 0.56. per kg.

Verspreiding van de tuinbouw.

De belangrijkste tuinbouwconcentratie wordt gevonden in de omgeving van Dublin, het belangrijkste consumptiecentrum. De produktieomstandigheden zijn hier ook wat klimaat en bodem betreft gunstig.

Een tweede concentratie van in hoofdzaak hard en zacht fruit heeft zich ontwikkeld in het Z.O. deel van Ierland waar de bodem vruchtbaar is en de regenval niet te hoog. Verder komt de tuinbouw voor in de nabijheid van de grotere plaatsen zoals Cork, Limerick. Galway, enz.

V. DE ONTWIKKELING VAN DE GROENTETEELT IN DE OPEN GROND.

De groenteteelt heeft zich ontwikkeld in de omgeving van de grote steden. Vanzelfsprekend wordt rond Dublin het grootste areaal aangetroffen, namelijk 35 % van het totale areaal. Vooral ten N. van Dublin in de centra Rush en Clonsilla, de groentetuin van Dublin, is er sprake van een gevarieerde groenteteelt. Hier ligt een aaneengesloten tuinbouwgebied van $\pm$ 250 ha. De bedrijven zijn klein en bestaan uit kleine percelen van 10-20 are omgeven door 1 m hoge turfwalletjes, die als grensscheiding en windbrekers dienen. De voornaamste gewassen zijn vroege aardappelen, erwten, bloemkool, sla, wortelen, broccoli etc. Op de bedrijven rond Dublin wordt ook nogal wat glas aangetroffen, zij het in kleine oppervlakten. Rond Cork, Limerick, Galway, Athlone en Dundalk vinden we eveneens een gevarieerde produktie voor de binnenlandse markt. Een wat sterkere ontwikkeling is te bespeuren in de groenteteelt voor de conservenindustrie. Vooral de oppervlakte erwten is de laatste jaren uitgebreid. Ook de contractteelt voor de diepvries neemt in omvang toe. In het algemeen neemt in Ierland de belangstelling voor de conserve-industrie toe, niet in het minst door de stimulerende activiteiten van de Irish Sugar Company, een semistaatsbedrijf dat zich de laatste jaren intensief is gaan toeleggen op de verwerking van groenten en fruit. In de naaste toekomst zal dit bedrijf zich ook gaan bezighouden met het droogvriesprocédé.

Aparte aandacht verdient de ontwikkeling van de uienteelt. Deze

was vanouds van betekenis in het aan de Z.W. kust gelegen centrum Castlegregory. Tengevolge van de sterk optredende aardappelmoetheid zijn de kleine landbouwers in dit district in de dertiger jaren van de aardappelteelt op de uienteelt overgeschakeld. In dit gebied werkt de "St. Brendan's Coöperative Onion Growers Society Ltd" die 300 leden telt en jaarlijks een 2.500.000 kg uien omzet; 25 % van de totale Ierse uienoogst die geschat wordt op 10.000.000 kg. Het areaal in Castlegregory e.o. bestaat voor 60 % uit zaaiuien en 40 % uit plantuien. De produktie schommelt tussen de 25-30 ton per ha. De plantuien worden geoogst in juli en bewaard tot Kerstmis, de zaaiuien tot februari. De telers bewaren de uien zelf op het land in rennen. De coöp. droogt, sorteert, verpakt en verhandelt de uien. In 1959 had enige export naar Engeland plaats. Van jongere datum is de ontwikkeling van de uienteelt op de goede gronden rond Dublin en in de provincies Kildare, Louth en Wexford. Deze ontwikkeling is bevorderd door het bouwen van een grote drooginstallatie in de omgeving van Dublin, die in handen is van een combinatie van grote landbouwers, importeurs en hollandse exporteurs. Door deze nieuwe activiteiten is de oppervlakte uien in 1959 uitgebreid tot een kleine 500 ha. De Ierse markt is voor importuizen gesloten van juli tot en met februari, zodat de Ierse uien in deze periode geen concurrentie op de eigen markt ondervinden. In 1959 een zeer droog seizoen werd de uienteelt met succes beoefend en werden voor het eerst op enige schaal Ierse uien op de Engelse markt aangevoerd. Het is de vraag of deze ontwikkeling zich zal voortzetten. Goede grond is voldoende aanwezig, maar het vochtige klimaat kan wel eens een ernstige belemmering vormen voor het telen van een houdbaar kwaliteitsprodukt.

VI. ONTWIKKELING VAN DE CHAMPIGNONTEELT.

De champignonteelt is de laatste 15 jaar in Ierland beduidend toegenomen. Ierland telt thans een 50 tal commerciële bedrijven die tezamen een 57.000 m² champignonbed exploiteren met een geschatte produktiewaarde van rond f. 10.000.000.-. De grootste concentratie van de champignonbedrijven is te vinden rond Dublin. Ook in de nabijheid van de Noordelijke grens van de Republiek is de champignonteelt van veel betekenis. Verschillende van deze bedrijven zijn zeer goed uitgerust met speciale champignonhuizen. Ook worden de champignons wel als een "Catchcrop" als nateelt van de tomaten in kistjes gekweekt. In de champignonindustrie werken een 300-tal arbeiders die hoge lonen kunnen verdienen. Deze arbeids-intensieve teelt vraagt een hoge arbeidsbezetting van 4 man per 1000 m².

In Ierland zelf is een goede markt voor champignons aanwezig, maar deze is uiteraard beperkt. De laatste jaren heeft men met succes een exportmarkt in Engeland opgebouwd. De meeste champignons worden per vliegtuig van Dublin naar Londen, Birmingham, Liverpool en andere grote centra verzonden. Een klein gedeelte wordt per boot verzonden. Bij een bezoek aan enkele bedrijven bleek dat men vertrouwen had in de toekomst van dit produkt, zodat tot uitbreiding van de teelt werd overgegaan.

VII. DE ONTWIKKELING VAN DE GROENTETEELT ONDER GLAS.

De uitbreiding van de groenteteelt onder glas dateert uit de dertiger jaren toen voor het eerst invoerrestricties werden toegepast en de tomatenteelt in september en augustus werd beschermd. Uitbreiding van de koude kassen was het gevolg. Na de oorlog is niet alleen het areaal koud glas, maar ook het areaal stookglas uitgebreid. De tomaat is hét gewas onder glas. Het glas wordt voor praktisch 100 % voor tomaten benut. Sla en komkommers zijn onbelangrijke teelten. De consumptie van glassla en komkommers is uiterst gering. Komkommers zijn vaak als groente geheel onbekend. De tomaat is een zeer gewilde vrucht, die het gehele jaar wordt geconsumeerd. Aanvullende import in winter en voorjaar is hiertoe nodig. De Canarische eilanden, Guernsey en Nederland voorzien de markt in die periode met tomaten. Het publiek is blijkbaar bereid om voor tomaten in genoemde periode hoge prijzen te betalen. Men krijgt de indruk dat door de uitbreiding van de laatste jaren in een goed groeiseizoen de binnenlandse markt met koude tomaten ongeveer verzadigd is met als gevolg lagere prijzen. Thans is er een duidelijke tendens aanwezig om te gaan verwarmen en te vervroegen en zodoende het aanbod te spreiden. Dit wordt in de hand gewerkt door het feit dat de overheid de sluitingsdatum voor de import van tomaten steeds vervroegt. In 1959 was deze 1 juli, in 1960 9 juni en in 1961 1 juni. De oppervlakte kastomaten zou in totaal nog slechts 80 ha bedragen. Het areaal kastomaten voorkomende op bedrijven met een oppervlakte glas $> 500 \text{ m}^2$ omvat 55 ha, waarvan 35 ha koud en 20 ha verwarmd. De resterende 25 ha is dus afkomstig van een groot aantal kleine kassen die overwegend onverwarmd zijn. Van het totale tomate-areaal wordt naar schatting 24 % verwarmd. In de omgeving van Dublin vinden we de grootste oppervlakte glas t.w. 50 % van het areaal. Hier zijn ook de grootste bedrijven gevestigd. Goede afzetmogelijkheden en een gunstig klimaat (betrekkelijk veel zonlicht) werken dit in de hand. De rest van het areaal glas vinden we rond Cork, Limerick en verspreid over het land.

In 1959 zou de totale kastomatenproduktie 5.000 ton bedragen. De teelt zelve vertoont veel overeenkomst met die in Engeland. Men gebruikt het Engelse type kassen en zelden warenhuizen. De bouwkosten lagen tot voor kort op een hoog niveau door gebrek aan concurrentie tussen de kassenbouwers. Nu er meer belangstelling komt voor de glastuinbouw is dit aan het veranderen. Op de grote bedrijven worden vrij veel Engelse aluminium kassen gebouwd, die aan hoge eisen beantwoorden. (F. 25.- f. 30. per m²). De geteelde rassen zijn Ware Cross, Potentate, Moneymaker en Single Cross. Een voortteelt van sla wordt zelden bedreven, een na-teelt van chrysanten vaker. Druppelbevloeiing is zeer populair. De verwarmingskosten liggen hoog, daar de olie duurder is dan in ons land. Ondanks lage lonen ligt volgens een ruwe schatting de kostprijs van de tomaten hoger dan in ons land.

Kunstmatige ontwikkeling van de tomatenteelt door de overheid.

De tomatenteelt in Ierland is sinds 1934 door bepaalde regeringsmaatregelen ook rechtstreeks bevorderd, zij het dat een en ander ^{op} beperkte schaal gebeurde. Een van de probleemgebieden van Ierland vormt het "barre westen". De mensen leven daar onder armzalige omstandigheden. De landbouwbedrijfjes zijn 2-3 ha groot. De grond is zeer arm en rotsachtig. Men ziet vaak meer stenen dan gras. De regenval is hier erg hoog, 1500 mm per jaar, in de bergen valt wel 2000 mm. Het valt niet mee onder deze omstandigheden een bestaan te vinden. Men leeft van wat koeien, schapen en kippen, steekt turf, bedrijft wat visvangst en krijgt geld van familieleden toegezonden, die geëmigreerd zijn. Een belangrijk facet is dat juist in deze westelijke districten nog onvervalst Iers wordt gesproken. Aan het in stand houden van deze taal is de Ierse regering veel gelegen. De overheid doet in deze districten dan ook zeer veel om de levensomstandigheden te verbeteren. Zo betaalt de regering f. 100.- per kind per jaar voor ieder Iers sprekend kind. Oude, slechte, zeer romantische woningen worden door de regering op aantrekkelijke voorwaarden vervangen door nieuwe woningen. Het subsidiëren van de bouw van kleine tomatenkasjes is een ander middel, dat de Ierse regering reeds in 1934 ter hand nam. In 1934 trad namelijk het "Tomato Growing Scheme" in werking, waarbij het Ministerie van Landbouw bedragen van £ 60 en £ 80 beschikbaar stelde voor de bouw van tomatenkasjes van 40-60 m². Er werden een 65 tal van deze lilliput kasjes gebouwd in de Iers sprekende districten aan de westkust (Donegal, Galway, Kerry). Na de oorlog is men op deze weg voortgegaan en heeft de regering twee "units" van ieder 100 kasjes gebouwd in Connemara en Donegal, de armste gebieden van Ierland. Zo'n "unit" bestaat uit 100 kasjes van elk 120 m², die over een 100 tal bedrijfjes worden

verdeeld. De selectie gebeurt door het Ministerie van de Ierse taal, de administratie wordt door het Ministerie van Landbouw verricht. Bij een dergelijke unit hoort een centrale planten kwekerij annex sorteer- en pakstation. Aan deze centrale zijn enkele ambtenaren verbonden die de tomatentelers adviseren op het gebied van teelt en afzet. Het "pakstation" kweekt centraal de planten op, levert kunstmest, voert de ziektebestrijding uit en sorteert, verpakt en verkoopt de tomaten. Alle kosten worden in rekening gebracht aan de telers.

De bouwkosten van deze onverwarmde kassen bedroegen in 1948, 300 £ per 100 m² = f. 30.-/m². De overheid verleende een subsidie van 50 % (150 £ per kas). Over de resterende 50 % moest 10 % rente en aflossing worden betaald. In de koude kasjes worden de 2e helft maart tomaten geplant (rassen Single Cross, Ware Cross), eind juni worden de eerste tomaten geoogst. Gemiddeld plukt men 1000 kg per kasje van 100 m², de geldelijke bruto opbrengst is f. 800.- per kas.

In 1957 is men een deel van deze kasjes gaan verwarmen, daar de opbrengstprijzen van de koude tomaten in Ierland terugliepen door het toenemende eigen aanbod. Uiteraard zijn de installatiekosten voor een dergelijke kleine oppervlakte zeer hoog, namelijk 600 £ per kasje. Ook hier geeft de overheid weer een subsidie op van 50 %. In Donegal werden 34 kasjes van een verwarming voorzien, in Connemara 39. De kasjes worden gestookt met zelfgewonnen turf. Men plant eind februari en oogst eind mei de eerste tomaten. De bruto opbrengst zou de laatste jaren f. 2000.- per kasje bedragen hebben. Er bestaan bij de overheid plannen om deze "units" in een coöperatie om te zetten en het geheel in handen van de telers te brengen. Uit het bovenstaande blijkt wel dat de investeringen ondanks zware subsidies toch nog hoog zijn. De tomatenprijzen moeten dus wel gunstig zijn, wil het project de kasbezitters profijt opleveren. Het feit, dat de overheid zich zo rechtstreeks met het bevorderen van deze teelt heeft ingelaten zal het invoeren van rigoureuze invoerrestricties zeker bevorderd hebben.

VIII. DE ONTWIKKELING VAN DE FRUITTEELT.

Vroeger was men de gedachte toegedaan dat Ierland slechts geschikt was voor de teelt van keukenappels. De sterke regenval en daarmee gepaard gaande hoge luchtvochtigheid zouden de beperkende factoren zijn. Deze inzichten zijn in de loop der jaren gewijzigd zodat later ook dessertappels werden aangeplant. De andere fruitsoorten spelen een zeer ondergeschikte rol. Peren worden praktisch niet geteeld (10 ha), het klimaat is te koel

en de kans op nachtvorst groot! Ook het areaal pruimen en kwetsen is onbetekenend (67 ha). Wij kunnen ons dus in hoofdzaak beperken tot de appelteelt.

Volgens de Ierse statistiek bedraagt het totale appelareaal 4.000 ha. Een belangrijk deel van dit areaal heeft betrekking op vele kleine boerenboomgaarden, die over geheel Ierland verspreid voorkomen.

Het areaal beroepsfruitteelt is beduidend kleiner en is als volgt verdeeld over keuken, tafel, oud en jong.

Oppervlakte appels in ha.

in produktie		jonge aanplant		totaal
tafel	keuken	tafel	keuken	
360	500	200	50	1100

De moderne fruitteelt vinden we in het Z.O. van Ierland in de dalen van de Suir, Blackwater en Bride, en in de omgeving van Waterford, Cork en Dublin, waar de grond en het klimaat geschikt zijn voor de teelt van fruit. De grond is hier een vruchtbare, goed ontwaterde verweringsgrond met een goed profiel. De jonge aanplantingen vindt men op de landbouwbedrijven (12-40 ha), waarvan een oppervlakte van 2-8 ha met fruit wordt ingeplant. Het klimaat is in dit deel vergeleken met de rest van Ierland vrij gunstig. De regenval bedraagt 750-1000 mm. Schimmelziekten als schurft en kanker komen vanzelfsprekend het sterkst naar voren.

Nachtvorst komt eens in de 10 jaar hevig voor en behoeft geen beperkende faktor te zijn. Zuidwester herfststormen kunnen veel schade aanrichten. Warmteminnende fruitsoorten (peren) en fijnere fruitrassen (Golden Delicious) zijn in Ierland niet op hun plaats.

Het sortiment bestaat in de oude beplantingen in hoofdzaak uit keukenappels, vooral Bramley. Een 15-20 jaar geleden plantte men Laxton's Superb, Worcester Pearmain, Allington Pippin e.d. rassen. Thans zijn Laxton's Superb, Cox'Orange Pippin, Worcester Pearmain, Fortune en Winston in de mode. Duidelijk is de Engelse invloed merkbaar.

De beplanting is in onze ogen extensief. Men heeft grond genoeg en plant ruim. Veel wordt geplant op type II, plantafstand 5 x 7,5 m. In de eerste 2-3 jaren bedrijft men wel een onderteelt van suikerbieten, aardappelen enz. Na 5-6 jaar laat men het perceel in gras lopen. Na een jaar of 8-9 is men in volle produktie. Voor een ras als Laxton haalt men dan een produktie van 12,5-15 ton per ha; in onze ogen geen hoge produktie.

De ziektebestrijding wijkt sterk van de onze af. Men gebruikt nog veel het oude middel Californische pap tegen de schurft. Meeldauw en spint

zijn onbelangrijk. De moderne zachte bestrijdingsmiddelen worden weinig gebruikt. Weinig wordt er gesnoeid. Dit moet ten koste gaan van kwaliteit en kwantiteit. De afzet van het fruit loopt via de "Wholesalers" op de verschillende markten van Ierland, of via een coöperatie. In het Z.O. deel van Ierland werd in 1950 te Dungarvan de "Coöperative Fruit Growers Society Ltd" gesticht, die zich ten doel stelt het fruit van de leden te sorteren, koelen, verpakken en te verkopen. Het pakstation heeft een capaciteit van 1500 ton, 650 ton kan in gascellen gekoeld worden. De bouwkosten bedroegen f. 1.000.000.- De overheid was borg voor een lening van de Agricultural Credit Corporation, die 50 % van de bouwsom dekte. De overige 50 % werd door de leden in de vorm van aandelenkapitaal verstrekt. Deze afzetcoöperatie fungeert tevens als werktuigencoöperatie. Men treedt als loonspuiter op bij de leden. Andere werktuigen zijn voor de leden beschikbaar, 75 % van de fruittelers in de omgeving is aangesloten bij deze coöperatie.

In het algemeen kan men stellen dat Ierland nog een tekort heeft aan tafel-appels. Afzet in eigen land is tegen gunstige prijzen gewaarborgd. In jaren met een overvloedige Ierse fruitoogst en een kleine Engelse fruitoogst vindt export naar Engeland plaats. De prijzen voor de kwaliteit dessertappels, die de coöp. aan de leden uitbetaalt, schommelt tussen 30 en 40 cent/kg.

De overheid stimuleert de aanplant met behulp van subsidie.

Ter stimulering van de aanplant van tafelappelen werd in 1956 door de overheid een "Coöperative Orchard Planting Scheme" in het leven geroepen. Dit plan is alleen van toepassing binnen het werkgebied van de Coöperatie te Dungarvan. Men stelt zich ten doel een 200 ha tafel-appels met behulp van dit plan te planten. In 1960 waren reeds een 150 ha geplant. Het Ministerie van Landbouw geeft een inplantsubsidie van f. 625.- per ha en tevens een onderhoudssubsidie van f. 250/ha gedurende 4 jaren. De subsidie kan in zijn geheel maximaal f. 1625/ha bedragen. Om in aanmerking te komen voor deze subsidies moet men aan allerlei voorwaarden voldoen en zich houden aan bepaalde voorschriften ten aanzien van het onderhoud en de verzorging van de aanplant. Zo moet men o.a. lid worden van de coöperatie. De nieuwe aanplantingen komen in hoofdzaak terecht op de gemengde landbouwbedrijven, die 2-3 ha fruit planten.

IX. DE ONTWIKKELING VAN DE KLEIN FRUITTEELT.

Vanouds werd de teelt van klein fruit in de ruime omtrek van Dublin aangetroffen. Een deel van de grote aanplantingen aldaar zijn in handen van de te Dublin gevestigde conservefabrieken. Daarnaast sluiten

de fabrieken contracten af met de telers speciaal voor aardbeien. Deze contractteelt vinden we vooral in de provincie Wexford ten Z. van Dublin, waar de produktie-omstandigheden het gunstigst zijn voor deze gewassen. De animo voor de kleinfruitteelt neemt toe. Men ziet goede perspectieven, vooral ook met het oog op afzetmogelijkheden naar Engeland.

Het areaal klein fruit begroeg in 1959:

aardbeien	314 ha
frambozen	248 "
zwarte bessen	351 "
kruisbessen	68 "

Het sterkst is de groei in de provincie Wexford waar het areaal klein fruit steeg van 250 ha in 1958 tot 330 ha in 1959. Van deze 330 ha is 230 ha contractteelt, 100 ha wordt voor de vrije markt geteeld. De "County Wexford Fruit Growers Organisation" treedt op als verkoper van de niet op contract geteelde aardbeien.

De kleinfruitpercelen van 0.5-2 ha vormen in Wexford meestal een onderdeel van de landbouwbedrijven van 12-40 ha. Ook vindt men wel klein fruit bij de "smallholders". De percelen maakten een gezonde indruk, het gebied is nog jong. De grond is een goed doorlatende "zavelgrond". Organische mest is in ruime mate voorhanden en wordt veel gebruikt. De zwarte bessen hebben vaak te lijden van de nachtvorst. Geteelde rassen: aardbeien: Talisman, Red Gauntlet, Cambridge Vigour, Huxley. zwarte bessen: Wellington XXX, Westwick Choice, Mendip Cross. frambozen: Lloyd George, Malling Exploit, Malling Jewel.

Ook in deze tak van tuinbouw is de stimulerende invloed van de overheid merkbaar. Sedert enkele jaren is namelijk de Irish Sugar Company, die suikerfabrieken exploiteert in geheel Ierland, zich gaan interesseren voor de verwerking van groenten en fruit. Deze "sugar Company" is een semi staatsbedrijf. Door het afsluiten van contracten tegen stimulerende prijzen tracht dit bedrijf de klein fruitteelt te stimuleren.

In 1959 golden voor Wexford de volgende contractprijzen:

aardbeien gedopt	f. 0,98 per kg
aardbeien ongedopt	" 0,84 "
frambozen	" 1,17 "
zwarte bessen	" 1,68 "

X. HET TUINBOUWKUNDIG ONDERZOEK.

Speciale aandacht werd aan dit facet besteed, daar het tuinbouwkundig onderzoek in een fase van snelle ontwikkeling verkeert. Voor de

belangrijkste takken van tuinbouw zijn proefstations in het leven geroepen. Verschillende tuinbouwproefstations in aanbouw werden bekeken. Het tuinbouwkundig onderzoek ressorteert in zijn geheel onder "The Agricultural Institute" een nog jonge instelling, die enigszins doet denken aan de "Raad voor Landbouwkundig onderzoek" in ons land. De instelling is 1 aug. met haar werkzaamheden begonnen. De taak van het "Institute" is het landbouwkundig onderzoek in Ierland te coördineren, te stimuleren en te financieren. Het Bestuur wordt gevormd uit een voorzitter en 12 leden. De voorzitter wordt benoemd door de President van Ierland. Vijf leden worden benoemd door de Landbouworganisaties, vier leden worden benoemd door de Universiteiten van Dublin (2 x), Cork en Galway en 3 leden worden benoemd door de Ierse regering. De instelling heeft de beschikking over een flink kapitaal afkomstig van de Amerikaanse tegenwaarderekening. Het Institute kent 5 onderzoekafdelingen, waaronder een afdeling "Horticulture and Forestry".

Onder de afdeling tuinbouw ressorteren de volgende proefstations:

Research Station for Glasshouse and Vegetable Crops, Kinsealy House, Malahide ten N. van Dublin in het tuinbouwgebied van Dublin gelegen. Men doet onderzoek op het gebied van de groenteteelt (glas + volle grond) en de champignonteelt. Het bedrijf is 40 ha groot, waarvan 2000 m² glas. Men bouwt alleenstaande aluminium kassen, allen van dezelfde afmeting. Het geheel was in aanbouw.

Soft Fruits Centre, Clonroche, Wexford. Hier gaat men zich bezighouden met de klein fruitproblemen. Een bedrijf van 40 ha is aangekocht. Nauw wordt samengewerkt met de Wexford Fruit Growers Association.

Pomology Research Station, Dungarvan, Waterford. Dit proefstation zal zich bezig houden met het groot fruit, in hoofdzaak appels. Men heeft een boerderij aangekocht van 58 ha. Nauw wordt samengewerkt met de Coöperative Fruit Growers Society in Dungarvan, in welk gebouw het onderzoek een tijdelijk onderdak heeft verkregen. Schurftziekte van appels is een punt van onderzoek.

Grondonderzoek voor de tuinbouw vindt plaats op het Johnstown Castle Agricultural College te Wexford.

Voorlichting wordt gegeven door de Advisory Service ressorterende onder het Ministerie van Landbouw. Er zijn 65 advisors bij de tuinbouwvoorlichting betrokken.

XI. SAMENVATTING EN CONCLUSIE.

1. Ierland, het armste land van N.W. Europa, een nog bij uitstek agrarisch land, zoekt naar andere welvaartsbronnen. Als een van de mogelijkheden om tot een grotere welvaart te komen beschouwt men de tuinbouw.
2. De Ierse tuinbouw is tot nu toe bescheiden van omvang geweest en kon niet in de eigen behoefte voorzien. Het verbruik van groenten en fruit is erg laag. Aanvullende import is noodzakelijk.
3. De laatste jaren wordt de tuinbouw door de Ierse regering direkt en indirekt gestimuleerd. De invoer van tuinbouwprodukten wordt door de regering steeds sterker beperkt met het doel de Ierse producent te beschermen. Men wil op tuinbouwgebied selfsupporting worden en zo mogelijk ook gaan exporteren, daar de Engelse markt voor hun open ligt.
4. De klimatologische omstandigheden voor de tuinbouw zijn in Ierland in het algemeen minder gunstig als in ons land. Arbeidskrachten zijn er echter wel in voldoende mate aanwezig, alhoewel het natuurlijk aan geschoolde tuinbouwarbeiders ontbreekt. Grond is geen schaars artikel.
5. Of de tuinbouw zich in Ierland in een snel tempo verder zal ontwikkelen hangt in hoge mate af van de initiatieven die de bevolking zelf ontwikkelt. De overheid heeft de laatste jaren veel voor de tuinbouw gedaan, het bedrijfsleven zal moeten volgen. In deze is men niet al te optimistisch gestemd.
6. Wil men de Engelse markt gaan bedienen, dan zal er nog veel moeten verbeteren op het gebied van sortering, verpakking en standaardisatie. Ook de verbindingen met Engeland zullen verbeterd moeten worden (ferry boat). De Ierse producenten zullen bereid moeten zijn tot onderlinge samenwerking op het terrein van de afzet en alles wat daarmee samenhangt.
7. Als afnemer van Nederlandse tuinbouwprodukten zal Ierland van steeds minder betekenis worden. Dit geldt speciaal voor artikelen als stooktomaten en uien, waarvan de produktie in Ierland zelf toeneemt. De export van druiven en peren zal minder hinder ondervinden, daar beide produkten in Ierland niet van betekenis geteeld worden.
8. De toekomstige ontwikkeling van de tuinbouw in Ierland zal tenslotte sterk afhangen van de situatie op de Engelse markt. Blijft Engeland een door hoge invoerrechten beschermde markt voor tuinbouwprodukten dan is deze markt voor Ierland interessant. Verandert deze positie

wanneer Engeland tot de E.E.G. toetreedt in deze zin dat de bescherming zou afzwakken dan wordt de exportpositie voor Ierland minder gunstig.

9. De stijgende welvaart die de laatste jaren ook in Ierland te bespeuren valt zal het verbruik van groenten, fruit en bloemen ongetwijfeld doen toenemen.
10. Het tuinbouwkundig onderzoek ontwikkelt zich snel. Verschillende proefstations zijn in opbouw. De tuinbouwvoorlichtingsdienst is de laatste jaren uitgebreid, waardoor de voorlichting geïntensiveerd kon worden.

XIII. REISPROGRAMMA 9-21 mei 1960.

9 mei, Bezoek Ministerie van Landbouw, Merrionstreet, Dublin. Ontmoeting Dublin. Mr. A. Turner, Senior Inspector of Horticulture.

Bezoek University College Dublin, Experimental Farm, Glasnevin bij Dublin.

Prof. E.J. Clarke e.a.

Bezoek National Botanic Gardens Dublin (8 ha).

In gezelschap van Mr. King, Instructor in Horticulture bezoek g. nacht aan het tuinbouwcentrum Rush ten N van Dublin. Bedrijven bezocht van Gebr. Ruygrok, bollenteelt en bloemen onder glas. L. Butterly en Co, 1 ha tomaten onder glas en teelt van champignons.

10 mei, Bezoek "The Agricultural Institute" Mr. Walsh (Breathnach), Dublin. Merrion Road 33, Dublin, bespreking organisatie tuinbouwkundig onderzoek. Met Mr. Walsh naar het National Glasshouse and Vegetable Crops Research Station, Malahide, Dublin. Mr. J.C. Cassidy is "Officer in charge". Bezoek bedrijven ten zuiden van Dublin in gezelschap van Mr. Kenny, Instructor in Horticulture. Irish Nurseries Ltd. Manag. Dir. R. Groom, stoektomaten en champignons. Flora Ville Nurseries, Jos Klinkenberg, Clondalkin bij Dublin (anjers).

11 mei. Van Dublin via Dublin Mountains en Glendalough naar Enniscorthy en Wexford. In Enniscorthy klein fruit percelen bezocht o.l.v. Mr. Daly, Instructor in Horticulture. Bezoek aan proefstation i.o. voor klein fruit, Soft Fruits Field Station Clonroche, County Wexford (40 ha).
Bezoek Johnstown Castle Agricultural College, Wexford. National Laboratorium voor Grondonderzoek. Rondgeleid door Dr. J.G.D. Lamb, Senior Scientific Officer, Department of Agriculture, Dublin.

12 mei. Van Wexford naar Cork in gezelschap van Dr. Lamb. Bezoek aan het Apple Packing Station van de Coöperative Fruit Growers Society, Ltd., Shandoor, Dungarvan. Mr. O'Toole, Hort. Inspect.
Bezoek aan Pomology Research Station, Dungarvan en aan het bedrijf van Mr. I. Allan, Ballymaloe, Shanagarry, County Cork. Gemengd land en tuinbouwbedrijf, hard fruit, stoektomaten, kaskomkommers en champignons.

13 mei. Van Cork naar "St. Brendan's Coöperative Onion Growers Society Ltd", Castlegregory, Kerry en enkele uienpercelen in de omgeving.

Rondgeleid door Mr. Harrington.

- 14 mei. Van Killarney naar Shannon Airport.
- 16 mei. Shannon Airport naar Galway en Inverin.
- 17 mei. Bezoek nederzetting van het "Department of Agricultural Glasshouse Scheme", Inverin (Connemara). Mrs. Keane en Connally leidden rond.
- 18 mei. Van Galway naar Dundalk. Bezoek tuinbouwbedrijf van Mr. Mac Cann, bedrijfsleider heer J. van Dijk, Golf Links Road, Dundalk (glasbedrijf 4000 m², sla, tomaat, komkommers).
- 19 mei. Dundalk naar Dublin.
Bezoek Wholesale Fruit and Vegetable Market, Dublin.
- 20 mei. Idem en bezoek Ministerie van Landbouw, Dublin.
- 21 mei. Dublin - Den Haag.